

Tardor literària

abraham mohino parlà d'*autoretrat*, de mercè rodoxeda

MARIA JOSEP CASTILLO

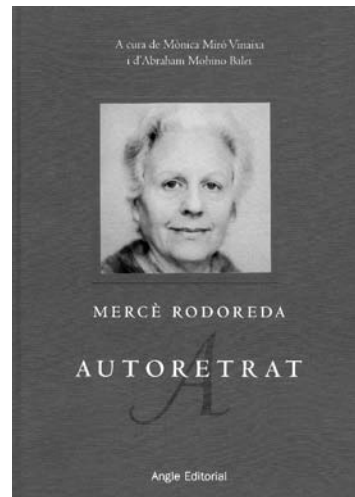
La darrera Tardor Literària ha estat dedicada a recordar a dos escriptors catalans que el 2008 han commemorat una efemèride, el centenari del seu naixement. Es tracta de Mercè Rodoreda i Agustí Bartra. El Centre d'Estudis Argentonins Jaume Clavell ha aportat el seu gra de sorra als actes que han recordat la seva vida i la seva obra literària proposant la lectura de tres llibres relacionats amb la primera i d'una novel·la del segon abans que especialistes en la matèria ens els comentessin. Les sessions foren complementades amb una ruta literària dedicada a Mercè Rodoreda per diferents barris de Barcelona que es va fer el dissabte 25 d'octubre.

El dijous 2 d'octubre el filòleg Abraham Mohino ens parlà d'*Autoretrat* al Saló de Pedra del Capítol. Llibre escrit juntament amb Mònica Miró i que recull textos autobiogràfics de l'escriptora catalana. Mohino ja havia publicat prèviament un llibre d'aquesta autora, la recopilació de la seva obra poètica. En aquest cas, i a manera de palimpsest, s'han recollit memòries d'infantesa, articles, entrevistes, pròlegs, declaracions, notes, discursos. Són textos escrits en primera persona en què Rodoreda tracta d'ella mateixa i de la literatura. Mohino ens parlà de la gènesi del llibre, de com quan va trobar la seva obra poètica, que era en gran part inèdita, va quedar captivat per la personalitat de la Mercè Rodoreda, la qual cosa el va animar a la recerca de més material relacionat amb ella. Abans de la

publicació dels seus poemes va llegir molt sobre l'autora. Amb aquest material al davant (cartes, entrevistes, dietaris...) se li presentava una Rodoreda que parlava de si mateixa i que calia donar a conèixer. A més a més en moltes de les seves novel·les hi ha un fons autobiogràfic.

Al llibre apareix un material heterogeni, des de 38 entrevistes a pregons de festes, locucions de ràdio o intervencions públiques. Malgrat tot, el material és compacte i la primera persona és el seu aglutinador. D'ells és dedueix que l'autora fou "monolítica", que no canvià gaire d'idees al llarg de la seva vida.

En una primera part del llibre titulada "Imatges d'infantesa" apareixen les seves memòries de quan era una nena, amb records sovint plasmats en contes com "El ball" i en alguna novel·la. Rodoreda va escriure aquestes memòries quan ja era gran i, per tant, la imatge que ens dona de la menuda que va ser pot estar deformada pel pas del temps. L'autora havia arribat a dir que si havia d'escriure les seves memòries s'aturaria als dotze anys, quan considerava que el seu caràcter ja estava format. A aquesta edat va morir el seu avi i el seu espai idíl·lic, la casa de Sant Gervasi, començà a ser tèrbol, i es va convertir gairebé en una presó. Als vint anys ja tenia clar que volia ser escriptora de novel·les i es començà a desvincular de la família. Va decidir ser periodista i formar-se en català. Després de provar diferents àmbits, se'n va sortir prou bé en el de les entrevistes. Era un moment de forma-

ció també ideològica.

En la segona part del llibre, "Un temps per aprendre", els textos corresponen al període anterior a l'esclat de la Guerra Civil. Rodoreda simpatitza amb la República; fins i tot féu locucions radiades animant els soldats. Escriu *Aloma* el 1938. S'havia creat ja una imatge de provocadora. Fins i tot a algunes de les fotografies de l'època posa com una "vamp" del cinema, amb una imatge coqueta que aviat acabarà quan hagi de fugir a l'exili.

La tercera part, "En el mirall", la conforma el buidat de 38 entrevistes datades en un període que va del 1966 al 1982 i que li feren per motius diversos: quan guanyà algun premi, quan estrenaren la pel·lícula "La plaça del Diamant"... Els entrevistadors són diferents, majoritàriament escriptors. No era gens amiga de les entrevistes. Deia que li feien més por els periodistes que els lladres. A la seva casa de Romanyà de la Selva no hi havia reixes, però quan s'acostava un periodista tan-

cava portes, finestres i llums per fer veure que no hi era. La temàtica de les entrevistes gira al voltant de la seva vida i de la seva obra.

En la quarta part del llibre ens apareix la Rodoreda cívica. No li agradaven els actes públics, però va participar en alguns, sovint "obligada" pel seu editor. Sempre que podia reivindicava l'escriptura en llengua catalana i a la tornada de l'exili repetia amb freqüència un missatge de l'època de la

República: "ens hem d'implicar tots en la construcció del país".

Finalment, a la cinquena part es recullen alguns dels seus pròlegs. Abraham Mohino ens digué que són un gran mestratge pels que es volen dedicar a escriure i de com ens eduquen com a lectors.

La manca d'una autobiografia de Mercè Rodoreda queda coberta en part amb la publicació d'aquest llibre, ja que és ella qui

ens parla en els escrits que recull. La seva lectura ens aporta a poc a poc un autoretrat de l'autora que ens permet un millor coneixement de la seva trajectòria vital, de la seva personalitat i de les obres que va escriure. El pròleg que encapçala el llibre, amb les reflexions dels dos autors sobre l'escriptora, enriqueix i fa més entenedor el recull, juntament amb les notes que acompanyen els textos.

el banc de proves dels contes

LLORENÇ SOLDEVILA

Marina Gustà, profesora de literatura contemporània de la Universitat de Barcelona arribà puntualment a la cita argentonina per parlar dels contes de Rodoreda. En principi va posar èmfasi que els contes rodoredians no són una mostra menor de la seva literatura. Alguns tenen nexes amb les novel·les de més èxit de l'autora, però la majoria sorgeixen d'una necessitat vital d'explorar tècniques, visions, temes de la més absoluta contemporaneïtat. Hi ha els contes de *Vint-i-dos contes*, escrits sota l'impacte directe de

l'exili i la Segona Guerra Mundial, encara lligats, la majoria, a un sentit realista de l'acte creador tot i que amb elements d'onirisme, metamorfosi i transformacions que anirien parells amb els mons de *Quanta, quanta guerra* o *La mort i la primavera*, i que s'entinsificaren, segons Gustà, en els reculls posteriors.

Contes i històries amarades dels clímax i emocions que li despertaven la lectura autodidàctica de les seves admirades Katerine Mansfield i Doroty Parker, o de narradors de gran talla com Steinbeck i Faulkner, autèntics renovadors de les tècniques narratives de la modernitat. Els monòlegs interiors rodoredians, més propers a la tradició moderna que no pas al model de Joyce, molt personals fins al punt d'aconseguir un estil de fer dir les coses als personatges gairebé sense adonar-se'n, són un dels actius més potents de la conística de l'autora. Amb una fluïdesa que arrossega els lectors a àmbits fantàstics, a escapades que gràcies a les metamorfosis tant des del model d'Ovidi com del de Kafka, creen un cosmos narratiu

dels més originals de la narrativa del segle. Remarcà, Gustà que, sens dubte, *La meua Cristina i altres contes* sobresurt del conjunt per la seva gran unitat, no sols d'estil sinó de contingut. En paraules de Molas: "proposen una situació mig evocativa mig explicativa on es fonen a través d'un lirisme melangiós i trencadís, la realitat més crua i la fantasia més prodigiosa." Fantasia que es veié desbordada sobretot en el secció de flors de *Viatges i flors*. I, encara, citant, Carme Arnau: "els contes de Mercè Rodoreda –com tota la seva novel·lística, d'altra banda– traspuen veritat, essencialment, i evolucionen constantment, com tot organisme vivent". De fet, les seves heroïnes, en la base de la majoria de contes i novel·les, viuen profundament submergides en el temps, un temps que les transforma físicament, les fa evolucionar anímicament, fent aparèixer gairebé sempre identitats diferents que sorprenen i arrosseguen els lectors. En definitiva una visió polièdrica, complexa de l'ésser humà del nostre segle.

La professora Marina Gustà presentada per Llorenç Soldevila

La mort i la primavera per Carme Arnau

TARDOR LITERÀRIA - 9.10.08, just el vespre abans del dia del centenari del naixement de la Mercè Rodoreda

ROSA VILA

Rosa Vila presentant Carme Arnau el dia dedicat al llibre *La Mort i la primavera*, de Mercè Rodoreda

No és Carme Arnau l'autora del llibre proposat per aquesta sessió de la Tardor Literària, però sí una de les persones que en sap més de la seva autora i concretament d'aquest llibre ja que, a més de conferències, taules rodones, articles, pròlegs i premis d'assajos referits a diverses obres de Rodoreda, té publicada una edició crítica de *La Mort i la Primavera*, per a estudiosos. És per aquesta especialització que li demanem que després de situar-nos l'obra dins el context històric i geogràfic, ens doni unes claus de lectura, o en tot cas de relectura (símbols, fonts, mites, dèries humanes, socials i literàries) per desfer-nos la suposada complexitat d'aquesta obra que està considerada com la millor novel·la de Rodoreda, o si més no la més complexa, ambiciosa i agosarada, que segurament és una manera de dir, la més moderna d'aquesta escriptora.

Carme Arnau qualifica Rodoreda de geni, tot i només haver

anat a escola dos anys però que, en canvi, com a autodidacta va ser una lectora empedreïda. Filla de família bohèmia i de lletraferits, llegeix els autors clàssics, els francesos, els russos, els expressionistes; poua en el teatre contemporani, en la poesia, en les arts plàstiques, i practica una mica de tot, però treballa sobretot el món interior dels personatges convençuda que és cert el que diu Joan Miró: "l'art modern és la recreació de la realitat des de dins".

I ella, en *La Mort i la Primavera* no solament intenta reflectir un món interior, sinó que en crea un d'exterior, entrant de ple en la literatura fantàstica, buscant determinades sensacions (por, tristesa, angoixa, joia, desig), però basant-se en models prehistòrics, medievals, amb influències de la Bíblia: imagina una cosmogonia, un poble sense nom, uns personatges sense nom, dels qui només coneixem el parentiu, amb un protagonista, aquí un noi, però que novament, com en la majoria de les seves obres, serà l'encar-

nació de la pèrdua de la innocència; i amb un segon protagonista, el ferrer, que és qui domina el foc i, per tant, el món, element que utilitza amb la mateixa intenció que els altres tres elements de la Natura: l'aire (els bosc de les papallones), l'aigua (el ritual iniciàtic del riu) i la terra (la muntanya partida, el bosc dels morts), però en tot moment transcendent-los: l'ànima, la mort, la vida...

És la Rodoreda de postguerra, la que aposta per la imaginació iniciada amb *Jardí vora el mar* i que es farà gran amb *La Mort i la Primavera*, una novel·la que tot i ser redactada en una primera versió entre el 1961-1963 per a ser presentada al premi Sant Jordi, que no guanyarà, no arribarà a acabar mai, ja que la mort arribà a l'autora quan encara no havia revisat les diferents reescriptures que anirien creixent durant els gairebé vint anys en què va seguir treballant aquesta novel·la que, tot i no haver aconseguit l'èxit popular de les anteriors, no pot deixar a ningú indiferent.

Llorenç Soldevila parlà de *Crist de 200.000 braços*, d'agustí Bartra

TARDOR LITERÀRIA - Divendres, 24 d'octubre de 2008

MARIA JOSEP CASTILLO

El 1908 naixia a Barcelona Agustí Bartra, descendent d'una família d'origen camperol i que passaria part de la seva infantesa a Sabadell. De tornada a Barcelona entrà en el món de les lletres, activitat trunca da per la Guerra Civil, en la qual participà en el bàndol republicà. A principis del 1939 s'exilià, passant per camps de refugiats com els de Sant Cebrià, Argelers i Agde. A Roissy-en Brie, prop de París, va conèixer a la també exiliada Anna Murià, amb qui es casà. L'any següent, l'exili els portà a Amèrica, a la República Dominicana, a Cuba i a Mèxic, on van establir-se. El 1970 Bartra retornà a Catalunya. Morí a Terrassa el 1980.

D'aquest poeta, prosista, dramaturg i assagista ens en parlà Llorenç Soldevila en la darrera sessió de la Tardor Literària del 2008, a punt de complir-se el centenari del seu naixement. Concretament la seva intervenció en va centrar en l'obra que prèviament se'ns havia convidat a llegir, la novel·la *Crist de 200.000 mil braços*, considerada la més important d'aquest poeta.

Llorenç Soldevila començà la seva intervenció parlant d'una novel·la d'actualitat que darrerament ha ocupat els primers llocs en les llistes de llibres més venuts i de la qual recentment s'ha estrenat la seva versió cinematogràfica,

El nen del pijama de ratlles. Justament el mateix dia al diari "El Punt" apareixia un article que en parlava i que la qualificava de massa carregada de sensibleria. Segons Soldevila, en relació al tema dels camps de refugiats, de concentració o d'extermini és millor arribar al seu coneixement a partir de testimonis directes, citant per exemple a Primo Levi, Imre Kertész, Jorge Semprún o a Joaquim Amat-Piniella, autor de *K.L. Reich* (aquesta darrera obra fou lectura de la Tardor Literària del 2007).

Soldevila féu un breu repàs de la biografia d'Agustí Bartra, recordant a la seva mare fondista a Barcelona, l'amor pel seu pare, l'esclat de la Guerra Civil, l'exili, l'estada a Amèrica i el retorn a Catalunya. Destacà també la seva formació autodidacta, la mateixa que tingueren Calders, Rodoreda o Tisner.

Entrant ja en el món de la novel·la per comentar, Soldevila dubtà de qualificar-la com a tal, ja que la majoria dels seus personatges són reals. *Crist de 200.000 braços* ens narra el destí de quatre amics que simbolitzen el col·lectiu d'exiliats que passà per la mateixa experiència de l'autor, l'es-

tada als camps de concentració francesos. Fou escrita i publicada a Mèxic amb el títol *Xabola*, referint-se a la cabana que els amics es feren al camp. Quan es publicà a Catalunya es canvià el títol pel que recorda a les 100.000 persones que aproximadament acollí el camp d'Argelers i que sumaven per tant 200.000 extremitats superiors. El conferenciant va comentar la personalitat dels quatre amics protagonistes, sense oblidar esmentar la constant presència a la novel·la del gos Boira. Per acabar la sessió es van llegir alguns fragments de l'obra, especialment aquells seleccionats per mostrar una prosa poètica carregada de lirisme.

